

Warszawa 23 stycznia 2023 r.

Pani dr Agnieszka Dziemianowicz-Bąk
Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Szanowna Pani Ministro

W ostatnich dwóch latach wiele wydarzyło się na forum międzynarodowym w zakresie ekonomii społecznej. Począwszy od Europejskiego planu działania na rzecz gospodarki społecznej, rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie promowania ekonomii społecznej i solidarnej na rzecz zrównoważonego rozwoju z kwietnia 2023 r., zaleceń Rady UE z dnia 27 listopada 2023 r. w sprawie opracowania warunków ramowych gospodarki społecznej, na manifeście z San Sebastian kończąc. Jest to wyraźny sygnał, iż przedstawiciele krajów Unii Europejskiej wskazują ekonomię społeczną jako istotny element Europejskiego Filaru Praw Socjalnych, zarówno w zakresie rynku pracy i włączenia społecznego, kompetencji i innowacji jak również cyfrowej i neutralnej dla klimatu gospodarki o obiegu zamkniętym.

Polska w tych dyskusjach nie jest obecna. Straciła swoją pierwszoplanową pozycję w debacie i współpracy z innymi krajami europejskimi, co powinniśmy i możemy odzyskać! Co więcej – państwa, które uczyły się rozwijać ekonomię społeczną od Polski dziesięć lat temu, dziś są liderami, a my nadal realizujemy politykę publiczną, która ma swoje źródło w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej z 2014 r. Kolejne wersje tego dokumentu nie wnoszą żadnej świeżości do myślenia i działania w tym obszarze, nie wspominając o jego sprawstwie.

Tymczasem, wszystkie inicjatywy europejskie wskazują wyraźnie na potrzebę zmian w zakresie ram strategicznych, prawnych, organizacyjnych, finansowych i kompetencyjnych zapewniających stabilny rozwój ekonomii społecznej w przestrzeni społeczno-gospodarczej. Bez kompleksowych działań rozwojowych nie jest możliwe zwiększenie roli sektora społecznego w gospodarce. Jeżeli nie zdobędziemy się na refleksję dotyczącą przyszłości, pozostaniemy jedynie peryferyjnymi przykładami dobrych uczynków. A stoją przed nami wielowymiarowe wyzwania.

Dlatego chcielibyśmy przedstawić, jako przedstawiciele środowiska ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych, przedsiębiorstw społecznych i podmiotów reintegracyjnych oraz ośrodków wsparcia ekonomii społecznej najważniejsze i pilne wyzwania, które przed nami stoją.

Rynek pracy dla wszystkich

Demokratyczne formy uczestnictwa i współzarządzania niezbędne są zarówno na rynku pracy, gdzie potrzebujemy elastycznych form dostosowanych dla potrzeb osób dziś **nieaktywnych zawodowo**. Ważną grupą osób marginalizowanych są kobiety, które tylko z powodu niepełnosprawności dzieci nie mogą podjąć pracy w pełnym wymiarze i napotykać na szereg barier, a pracy i aktywności z nią związanych bardzo potrzebują. M.in. pojawia się nowa grupa osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne z

możliwością aktywizacji. Zasadne jest, więc tworzenie warunków poprzez ekonomię społeczną do aktywności dla nich, samodzielnie wychowujących dzieci, ale też dla osób z niepełnosprawnościami, osób w kryzysie zdrowia psychicznego, znajdujących się w różnorodnych kryzysach społecznych, cywilizacyjnych. Bardzo istotne jest wreszcie dawanie szans na kontynuację aktywności zawodowej dla osób znajdujących się w wieku senioralnym, które są tym zainteresowane. Szczególnie istotne jest również systemowe uregulowanie działań reintegracyjnych, które wspierają odbudowę aktywności zawodowej i społecznej w tym podmiotów zatrudnienia socjalnego i podmiotów wspierających osoby z niepełnosprawnościami.

Usługi społeczne, jako konieczność rozwojowa

Bez sektora społecznego nie jest możliwe stworzenie zmniejszającego nierówności i ubóstwo dopasowanego do potrzeb ludzkich **systemu usług społecznych i dostępnego mieszkalnictwa**. Koncepcja i wdrażanie Centrów Usług Społecznych uświadomiła jak dalece jesteśmy, jako obywatele i instytucje nieprzygotowani do kompleksowego rozwoju usług tak niezbędnych dla mieszkańców danych wspólnot, od ich zaplanowania, po ich realizację i monitorowanie. Ważne jest także nowe podejście w zakresie **Społecznych Agencji Najmu i mieszkalnictwa wspomaganego**, w których sektor społeczny ma wiele do zrobienia. Szczególnie istotne jest włączenie ekonomii społecznej do współuczestnictwa w kreowaniu usług społecznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

W stronę zielonego ładu

Ekonomia społeczna to również wielowymiarowa możliwość rozwoju **zielonej gospodarki**. Są tu olbrzymie obszary działań na rzecz transformacji energetycznej, przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu, rozwiązań aktywizujących systemowo mieszkańców objętych transformacją. Konieczne jest tu szerokie działanie na rzecz spółdzielni energetycznych i wielu innych działań rozwojowych.

Społecznie odpowiedzialne wspólnoty

Bez zaangażowanej przedsiębiorczości społecznej nie jest możliwe rozwijanie **odpowiedzialnej i sprawiedliwej społecznie wspólnoty** dbającej o odbudowanie więzi społecznych i odpowiedzialności środowiskowej i kulturowej. Społeczności lokalne wraz z samorządami potrzebują mechanizmów mobilizowania do współodpowiedzialności za lokalny rozwój mieszkańców. Idee i doświadczenia praktyków ekonomii społecznej pokazują, że można i należy tworzyć współodpowiedzialność za lokalność z uczestnictwem mieszkańców. W tym przypadku to nie tylko przedsiębiorczość społeczna, ale znacznie szerzej rozumiany rozwój społeczny we wszystkich formach aktywności mieszkańców. Ekonomia społeczna i jej podmioty wspierają przede wszystkim te osoby, rodziny i społeczności, które są w gorszej niż inne sytuacji, zwłaszcza na obszarach, które mają ograniczone szanse rozwojowe i są zagrożone degradacją społeczną.

To też **szansa dla młodzieży** chcącej aktywizować się w swoich społecznościach, a nie widząc tylko jedną szansę życia w dużych metropoliach. Zrównoważony rozwój to nie tylko środowisko, ale przede wszystkim ludzie. Bez kooperatywnego działania nie jest możliwe przygotowanie młodzieży do życia w demokratycznym społeczeństwie i demokratycznej przedsiębiorczości.

Te wyzwania wymagają całościowej dyskusji i nowych rozwiązań. W Polsce w 2022 roku przyjęto ustawę o ekonomii społecznej oraz uruchomiono dwa instrumenty finansowe, z czego jeden jednorazowy z KPO w wysokości zaledwie 200 mln zł na 1000 przedsiębiorstw społecznych. Ustawa mimo

wielkich oczekiwań nie dokonała zmian strukturalnych, sztucznie zawężając podmiotowo i przedmiotowo sektor ekonomii społecznej, pomijając wielomilionową część całej spółdzielczości. Nie wprowadziła też instrumentów, które zapewniłyby dynamiczny rozwój ekonomii społecznej. Sektor mimo oczywistego potencjału i możliwości nadal traktowany jest marginalnie w szerszej polityce publicznej. Integracyjny i zatrudnieniowy potencjał sektora z jednej strony jest zobowiązaniem nakładanym przez władze publiczne, z drugiej nie dość wspomaganym i nie dość rekompensowanym w kontekście trudniejszej pozycji na rynku i konieczności konkurowania na nim z biznesem.

Dlatego też niżej podpisani reprezentanci środowisk ekonomii społecznej apelujemy o podjęcie działań mających na celu:

- **zwiększenia udziału przedstawicieli ekonomii społecznej w kształtowaniu polityki rozwoju społecznego**, co przede wszystkim oznacza możliwość współuczestnictwa w tworzeniu, wdrażaniu i ocenie regionalnych i lokalnych programów społecznych, których zakres powinien zostać uporządkowany i ujednoczony;
- umożliwienia **pełnego udziału w dialogu obywatelskim** m.in. poprzez znaczące zwiększenie kompetencji krajowego i regionalnych komitetów rozwoju ekonomii społecznej, umożliwienie ekonomii społecznej udziału w komitetach monitorujących regionalnych programów krajowych i regionalnych,
- rozważenia poszerzenia ustawowo zdefiniowanego pojęcia ekonomii społecznej o **wszystkie kategorie ruchu spółdzielczego**, tak, aby ekonomia społeczna objęła całościowo sektor społeczny;
- **uproszczenia formalności w funkcjonowaniu i tworzeniu przyjaznego środowiska prawnego** dla przedsiębiorstw społecznych, umożliwiając rozwój działań wspólnotowych. Niezbędne jest uproszczenie przepisów ustawy w kwestii statusu przedsiębiorstwa społecznego i jego sprawozdawczości, oraz przepisów dotyczących korzystania ze środków UE
- **rozpoznania i likwidacji barier w rozwoju dla nowoczesnych form przedsiębiorczości społecznej**, takich jak spółdzielczość energetyczna, spółdzielczość technologiczna czy spółdzielczość danych;
- dokonania uzgodnionych z partnerami **zmian Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej**, które zakreślą nowoczesne kierunki rozwoju w wymiarze wyzwań edukacyjnych, demograficznych, kwestii klimatycznych i gospodarki obiegu zamkniętego, zmianą modelu rodziny, aspektów równościowych;
- ułatwienia i uelastycznienia **współpracy ekonomii społecznej z władzami publicznymi** oraz wdrożenia precyzyjnych instrumentów finansowych poprzez zmiany w ustawach o ekonomii społecznej, o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz w ustawie o spółdzielniach socjalnych;
- **uwspólniania przepisów o ekonomii społecznej, działalności pożytku publicznego i prawa zamówień publicznych**, na rzecz tworzenia solidarnościowych kryteriów zlecenia zadań, gdzie bierze się pod uwagę lokalność, zakorzenienie we wspólnocie, współtworzenie, współorganizację i współrealizację zadań z sektorem publicznym;
- wypracowanie **wspólnej polityki z Urzędem Zamówień Publicznych i Krajową Radą Regionalnych Izb Obrachunkowych** w obszarze społecznie odpowiedzialnych zamówień;
- stworzenia możliwości **działań o charakterze innowacyjnym** dla ekonomii społecznej, w tym w zakresie gospodarki cyfrowej;
- wypracowanie koncepcji i wdrożenie **Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej**, który budowałby stabilny system instrumentów finansowych, w tym finansowania z odpisu 1,5 z CIT;

- wypracowanie stabilnych **mechanizmów edukacyjnych** na rzecz ustawicznego podnoszenia kompetencji kadr przedsiębiorstw społecznych;
- włączenie działań wspierających ekonomię społeczną w działalność **Grupy Polskiego Funduszu Rozwoju, w tym również PFR Ventures i fundusze wysokiego ryzyka (VC)** z udziałem środków publicznych;
- precyzyjne **uregulowanie wspólnych działań Powiatowych Urzędów Pracy, Ośrodków Pomocy Społecznej i Ośrodków Wspierania Ekonomii Społecznej** w zakresie instrumentów finansowych i organizacyjnych, w tym w zakresie stosowania instrumentów dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- zmian umożliwiających **aktywizowanie w ramach przedsiębiorstw społecznych osób biernych zawodowo, lub wypadających z rynku pracy** w tym osób z niepełnosprawnościami, kryzysie zdrowia psychicznego, osób wychowujących dzieci, seniorów czy osób odchodzących z rolnictwa;
- stworzenie stabilnego systemu **wsparcia podmiotów reintegracyjnych**, które stanowią pierwszy element wsparcia dla osób najbardziej marginalizowanych społecznie i zawodowo;
- zmian na rzecz rozwoju **społecznej srebrnej gospodarki** w związku ze starzeniem się społeczeństwa, dbałości o kondycję psychofizyczną, wykorzystania potencjału seniorów w obszarach mentoringu oraz możliwości zdobycia dodatkowych środków finansowych na rzecz poprawy jakości życia;
- **przegląd programów rządowych** z uwagi na udział w nich ekonomii społecznej, np. w programie Maluch+.

Wydaje się, że niezbędna jest refleksja nad celami i kierunkami rozwojowymi sektora społecznego. Dlatego warto wrócić do zarzuconego przed laty – a diskutowanego szeroko **porozumienia/paktu pomiędzy władzami publicznymi a sektorem społecznym w zakresie określenia zasad rozwoju w perspektywie do 2030 roku**, w taki sposób aby energia i inicjatywy społeczne mogły zostać w pełni wykorzystane nie tylko akcyjnie, ale w sposób systemowy dla rozwoju społecznego.

Zdajemy sobie sprawę, że powyższe kwestie wymagają uważnej dyskusji w reprezentatywnym gronie. Dlatego deklarując gotowość do współpracy zwracamy się z prośbą o spotkanie z Panią Ministrami w celu omówienia szczegółowo całego obszaru wyzwań związanych z ekonomią społeczną, licząc na przyspieszenie reform w obszarze ekonomii społecznej.

1. Cezary Miżejewski, Prezes Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych
2. Barbara Sadowska, Przewodnicząca Zarządu Fundacji Pomocy Wzajemnej Barka
3. Paweł Wiśniewski Prezes Fundacji Konwent Klubów i Centrów Integracji Społecznej oraz Janowskiego Stowarzyszenia Niesienia Pomocy Humanus.
4. Jan Oleszczuk-Zygmuntowski, Współprzewodniczący Polskiej Sieci Ekonomii, PLZ Spółdzielnia, Akademia Leona Koźmińskiego
5. Damian Staniszewski, Exempli Spółdzielnia Socjalna, Przewodniczący Rady Nadzorczej Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych
6. Przemysław Piechocki - Stowarzyszenie Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych.
7. Jarosław Pilecki Arte Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna, Bielawa
8. Marcin Juszczyk, PROFES Spółdzielnia Socjalna, Byczyna
9. Radosław Lipnicki, Opieka Ty i Ja Spółdzielnia Socjalna
10. Dariusz Józwiak Spółdzielnia Socjalna Borowiackie Smaki

11. Marek Olszewski Spółdzielnia Socjalna "Samodzielność, Praca, Aktywność"
12. Paulina Turek, Spółdzielnia Socjalna Integracja
13. Joanna Brzozowska-Wabik, Członkini Zarządu Związku Lustracyjnego Spółdzielni
14. Monika Janek, Spółdzielnia Socjalna Złoty Kur
15. Joanna Pałka Spółdzielnia Socjalna Dobra Marka
16. Joanna Gawryszewska, Spółdzielnia Socjalna Bulwar
17. Remigiusz Dobkowski, Regionalny Spółdzielczy Związek Rewizyjny w Olsztynie
18. Barbara Radkiewicz - Spółdzielnia Socjalna Ważka
19. Jakub Włodarczyk, Spółdzielnia Socjalna Słomiany Dom
20. Szwaja Grzegorz Austeria Krokus Spółdzielnia Socjalna
21. Leszek Wasiewicz ,Spółdzielnia Socjalna "DobryDzień"
22. Zenon Matuszko, Fundacja Rozwoju Ekonomii Społecznej, Wałbrzych
23. Dominik Murawa, Spółdzielnia Socjalna "RESTART
24. Iwona Czerniak, Spółdzielnia Socjalna STONOGA
25. Ryszard Szarfenberg, Polski Komitet EAPN, ATD Czwarty Świat
26. Katarzyna Maciechowska Spółdzielnia Socjalna Polifonia Project, Rzeszów
27. Magdalena Grała Spółdzielnia Socjalna OFKA, Cieszyn
28. Konrad Mania Prezes Zarządu Spółdzielni Socjalnej Kociewska
29. Krystyna Szulska, Spółdzielnia Socjalna Michałowianka
30. Agnieszka Wiecheć , Spółdzielnia socjalna "Promyk" Goszków
31. Agnieszka Lewonowska-Banach, Wiceprezes Stowarzyszenia Rodzin Zdrowie Psychiczne w Krakowie
32. Regina Kęczkowska ,Spółdzielnia Socjalna Aktywni-Kreatywni
33. Ewelina Gzowska, Spółdzielnia Socjalna "POŻYTEK" z Tłuszczą
34. Paulina Ograbisz, Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna PANATO z Wrocławia
35. Anna Gruba, Spółdzielnia Socjalna Pozytywka
36. Kazimiera Frączak - Spółdzielnia Socjalna Promyk Nadziei
37. Wojciech Jóźwiak - Spółdzielnia Socjalna "Kto rano wstaje"
38. Anna Janiak, Spółdzielnia Socjalna Furia
39. Piotr Olech, Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Gdańskie, Ogólnopolska Federacja na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności.
40. Maria Bogusz - Prezes Zarządu Spółdzielni Socjalnej Delicja
41. Urszula Dworaczek - Prezes Spółdzielni Socjalnej OPOLE w Opolu, członek Rady Nadzorczej OZRSS
42. Winicjusz Rygielski Płużnicka Spółdzielnia Socjalna "Pomocna ekipa"
43. Andrzej Staszyński Spółdzielnia Socjalna "Pogórze" w Łużnej
44. Łukasz Koszela Kost Pro Spółdzielnia Socjalna
45. Ewelina Brodzińska Spółdzielnia Socjalna Empatia we Włocławku
46. Mariusz Lis WSS IGLICZNA
47. Danuta Pakosik - Prezes Spółdzielni Socjalna Arka Susiec
48. Sławomir Pikul - Wiceprezes Spółdzielni Socjalna Kobierzyn
49. Małgorzata Zawila - Prezes Zarządu Spółdzielni Socjalnej "Kobierzyn"
50. Piotr Frołowicz - Prezes Zarządu GRUPA ALIVIO Spn.s
51. Paulina Nowak - Prezes Zarządu Spółdzielni Socjalna Bajkolandia w Leżajsku
52. Krzysztof Kubiak - Prezes Zarządu Spółdzielni Kuba -Bart Leszno
53. Magda Małaszczuk - Prezes Spółdzielni Socjalnej Paradise

54. Anna Jurczyk-Miżejewska, Stowarzyszenie Animacji Lokalnej Arkona w Byczynie
55. Bohdan Skrzypczak - Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL w Warszawie
56. Izabela Grabowska, Instytut Statystyki i Demografii, Szkoła Główna Handlowa
57. Damian Kadłubski, Odkrywamy Lubuskie Spółdzielnia Socjalna
58. Zofia Łapniewska, Współprzewodnicząca Polskiej Sieci Ekonomii, Uniwersytet Jagielloński
59. Ewa Turek prezes Spółdzielni Socjalnej "Ewa" w Opocznie
60. Monika Pawłowska - Prezes Zarządu Spółdzielni Socjalnej "Starachowiczanka"
61. Agnieszka Kowalska, Stowarzyszenie Bielskie Centrum Przedsiębiorczości
62. Małgorzata Kowalska- Prezes CISTOR Stowarzyszenie Partnerstwo Społeczne
63. Ewa Kwiesielewicz-Szyszka Stowarzyszenie Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych "TŁOK"
64. Ewa Czeplina - Prezes Zarządu Lokalna Grupa Działania "Chata Kociewia"
65. Joanna Erbel, PLZ Spółdzielnia, Spółdzielnia MOST
66. Janina Szumińska - Prezes Zarządu Spółdzielni Socjalnej Kościańska Operatywna Spółdzielnia Socjalna
67. Bartłomiej Głuszak, Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa
68. Weronika Ziarnicka, Spółdzielnia Socjalna Kazimierzanka
69. Mateusz Czechowski - Prezes Zarządu Spółdzielni Socjalnej ALTERNATYWY
70. Karolina Cyran-Juraszek, Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
71. Antoni Sobolewski Stowarzyszenie Czas Przestrzeń Tożsamość
72. Ilona Pietrzak, Instytut Spraw Obywatelskich
73. Kazimierz Słobodzian, Śląskie Forum Organizacji Pozarządowych KAFOS
74. Agnieszka Woś, Spółdzielnia Socjalna WYKON w Pobiedziskach
75. Jacek Gralczyk, Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL w Warszawie
76. Maciej Grodzicki, Uniwersytet Jagielloński i Polska Sieć Ekonomii
77. Iwona Zaborowska - Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych w Białymstoku
78. Justyna Iwankiewicz - Sieć Zachodniopomorska Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, Rada Sieci OWES, Koszalińska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Fundacja WATAHA
79. Piotr Jaśkiewicz - Fundacja Nauka dla Środowiska
80. Jakub Wilczek, Ogólnopolska Federacja na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności
81. Paweł Klimek, Fundacja Witryna Kultury
82. Adam Zaczkowski - Spółdzielnia Socjalna Poractive w Poraju.
83. Małgorzata Figura-Zima, Spółdzielnia Socjalna "Wspólna Sprawa"
84. Julita Pelczar- Spółdzielnia Socjalna Kogutek w Rymanowie.
85. Michał Możdżeń, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie i Polska Sieć Ekonomii
86. Janusz Paszkowski, Prezes Zarządu Związku Lustracyjnego Spółdzielni
87. Adela Gąsiorowska, Prezeska Spółdzielni Dobrze
88. Aleksandra Taradowska, Spółdzielnia Socjalna Perunica Byczyna
89. Małgorzata Cofała, Prezeska Spółdzielni Socjalnej Pracownia Rozwoju KALEJDOSKOP
90. Julia Koczanowicz-Chondzyńska, Prezeska Zarządu Fundacji Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych
91. Piotr Kubarewicz - Regionalna Platforma Współpracy na rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej, Olsztyn
92. Anna Bulka, Fundacja Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej
93. Wojciech Wekwert, Chrześcijańska Fundacja Rozwoju Osobistego RONDO
94. Maciej Bielawski, Stowarzyszenie ESWIP, Rada Sieci OWES
95. Agnieszka Petela Spółdzielnia Socjalna Tlen & Terapia

96. Elżbieta Banach - Okno Na Świat Spółdzielnia Socjalna
97. Łukasz Waszak, Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich OPUS, Rada Sieci Owes
98. Anna Białka, Kujawsko-Pańskie Centrum Ekonomii Społecznej, OWESe
99. Zbigniew Prałat, Wielkopolski Ośrodek Ekonomii Społecznej
100. Justyna Czerniej-Jeziarska - Centrum Integracji Społecznej w Mienianach
101. Aleksandra Muzyczuk - Spółdzielnia Socjalna "Nasze drogi"
102. Klaudia Lalik - Spółdzielnia Socjalna "Kuznia talentów"
103. Katarzyna Reder - Spółdzielnia socjalna "Galeria dobrego smaku"
104. Dariusz Kurcman - Stowarzyszenie Integracja i Rozwój, Kielecko - Ostrowiecki Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej, Rada Sieci OWES
105. Daniel Prędkopowicz, Fundacja Fundusz Współpracy, Rada Sieci OWES
106. Agnieszka Pacut, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
107. Agata Machnik-Pado, Prezes Zarządu Fundacji Gospodarki i Administracji Publicznej, Kierownik Małopolskiego Ośrodka Wspierania Ekonomii Społecznej w Krakowie
108. Joanna Wardzińska Przewodnicząca Stałej Konferencji Ekonomii Społecznej
109. Aneta Englot, Krajowy Związek Rewizyjny Spółdzielni "Samopomoc Chłopska"
110. Monika Hiroń -Nowak, FRDL MISTiA, Małopolski Ośrodek Ekonomii Społecznej
111. Ewa Chromniak, Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych, Małopolski Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej
112. Lidia Rusińska Spółdzielnia Socjalna Zielone Oko
113. Krzysztof Mularski, Spółdzielnia Przyjaźń w Gdańsku
114. Barbara Różewska, Prezes Zarządu Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej